

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6.	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
---	---	--

Poemul lui St. O. Iosif despre Ștefan-cel-Mare

În mijlocul desăvârșitei tăceri — vă rog, nu o tăcere de evlavie, de luare aminte saū de studiu, ci de invidie turbată, care-și mușcă mînila nemernice cînd nu poate zbcuci în strigăte de caraghioasă furie, — va să zică în mijlocul acestei tăceri nesenine a ziarelor și revistelor cu care Providența a înzestrat neamul românesc, a apărut o cărticică sfioasă, care poartă pe dînsa înfățișarea unei vechi cununii și se chiamă «Din zile mari». Cununa e a lui Ștefan-cel-Mare și «zilele cele mari» înseamnă Domnia lui de aproape cincizeci de ani. Nici-un scriitor de astăzi n'ar fi venit așa de discret cu darul lui către strămoșul pomenit dăunăzi, decît poetul acela care se deosebește înaintea de toate prin aleasa discreție a sufletului său. După atitea fanfare, tînguirii de caterincă și innumeri funebre pe armonică, e o plăcere să ai înaintea-ți acest volumaș, mărunt și alb, care se recomandă numai «Din zile mari», de St. O. Iosif.

Cînd acum un an poetul Iosif a fost rugat de ministrul de instrucție Haret să cînte pentru Ștefan-Vodă bătrînul, mulți au avut un sentiment de neîncredere. Las la o parte firește pe aceia cari se tem de lucrări *comandate*; asemenea lucrări au nevoie de două condiții pentru a fi șubrede și false: întiiu ca scriitorul saū artistul să primească o lucrare care nu se potrivește cu firea sa, bine înțeles dacă el este o fire ne mlădioasă și hotărîtă strîns într'o anumită direcție: cine s'ar fi gîndit de pildă la luptele de la Sevastopol zugrăvite de un poet al Mării fără oameni, ca Aivasovschi? Apoi mai trebuie ca scriitorul saū artistul să fie un suflet așa de josnic, așa de robit față de interesele materiale ale vieții, încît în lucrarea sa să nu vadă de cît comanda, să aibă neconținut conștiința că muncește pentru ban și să potrivească silințele sale cu cea mai mare scumpătate, după suma ce i s'a plătit saū are să i se plătească. Altfel, cărtile «comandate», ca și statuile, obiectele de artă «comandate», nu se deosebesc

întru nimic de celelalte opere dintr'o vreme cînd preotul se hrănește din altar decît prin aceia că s'a dat subiectul. Dar ce puțin, ce neînsemnat lucru e să se dea un subiect! În cazul acesta anumit, ce înriuire poate să aibă numele lui Ștefan-cel-Mare sau pinza cunoscută de istorie războinică asupra felului cum cineva își va închipui acele lupte, acele simțiri adînci și gînduri înnalte, acel om fără păreche printre cîți oameni a dat acest neam? Cite fețe are o asemenea personalitate, cite tălmăcirii poate să primească, în cite tonuri se poate lăuda viața lui de sîrguință și de jertfă! Căci lui Iosif nu i se cerea să povestească pe Ștefan, ci să-l cînte, să cînte, cum ziceam mai sus, pentru Ștefan-Vodă. Și cine oare, în anul cînd recunoștința noastră mergea spre mormintul lui, cine oare n'a simțit ca un fel de datorie să cînte pentru el? Privighetorile aū, oricum, de și glasul lor e mai slab, aceleași drepturi ca și măgarii, pe cari i-am auzit de-ajuns și la Ștefan-cel-Mare, prosaicii măgari în versuri, poeticii măgari în prosă.

Alții însă decît acei cari sînt jigniți de ideia «comandei» se îndoiau de izbînda lui Iosif: toți aceia cari-și închipuiau că lui Ștefan i se cuvine numai decît o musică asemănătoare cu a luptelor, o mare musică săltătoare și eroică, zguduitoare și măreață. Ei vedeau pe proslăvitorul viteazului fără bătrîneță ca pe un aprig făuritor de versuri țapene ca sulițele, mișcînd dureros sîngele cetitorilor cu lovituri de armă ascuțită. Cu acest tip de poet violent, întunecat și răpezit, Iosif nu samănă de sigur, nici prin fața, nici prin vorba, nici prin viața, nici prin scrierile sale, care sînt discrete, umbrite, blinde, — cu un cuvînt: potolite. Între atîția scriitori cu croiala matadorului, el e un mic burghes cuminte, doar cu ceva-ceva mai multe plete decît ceilalți oameni (ceia ce nu se spune aici ca să și le taie). Și iarăși el nu poate urma calea pe care o cunosc toți aceia cari vreaū să fie ceia ce nu sînt; el nu poate, el nu știe să se prefacă, să înșele: în limpedele lui suflet de copil se vede pînă la fund, într'un adînc care nu înfioară. El nu era în stare să-și iea un suflet la garderoba Teatrului Național pentru a scrie pe Ștefan-cel-Mare.

Trebuie să mai spun că între cei ce nu credeau în chemarea lui Iosif pentru o astfel de carte era Iosif însuși. «Comanda», care a turburat pe atîția netoți, înzestrați cu lăcomie, l-a speriat pe dînsul. Pentru bani, nu, căci erau puținii, și poetul avea datorii și — se însura. Dar l-a speriat, ca pe un om așa de cinstit și așa de puțin mindru, gîndul acesta: să cînte el, St. O. Iosif, din anul 1904, care n'a văzut nici-o bătălie, despre Ștefan-cel-Mare! Și atunci iată ce-a făcut: s'a dus să caute veacul al XV-lea acasă la el; a fugit la Putna, ca să

ceară eroului, nu atita inspirație, cit — iertare. Nicî acolo, măi ales acolo, el n'a cutezat a scrie, pină cînd într'o zi a venit de la sine un cîntec despre Ștefan. Și pe urmă acest cîntec a chemat după dînsul pe celelalte. Iosif *văzuse* că poate scrie despre acest eroū.

De aceeași părere va fi oricine va străbate această cărticică, așa de minunat de limpede, de evlavioasă și de bună, fiindcă în adevăr Iosif are *tocmai* însușirile ce trebuiaū pentru a scrie cîntecele lui Ștefan-Vodă.

Străbunul nostru Ștefan-Vodă a fost înainte de toate un om cucernic și smerit, blajin și înțelept. Nu un Mihaï Viteazul sau un Vlad Țepeș, suflète de foc, care ard revărsindu-se; din revărsarea acestui suflet aū înflorit florile țerii și i-aū rodit ogoarele. Cînd i-a zis «mare» poporul a măi adaos «și sfint»; iar în cugetul țeranului nostru «mare» înseamnă totdeauna binefăcător, cumpănit, frumos. O zi «mare», e o zi de sărbătoare creștină, pe cînd ziua biruinții e măi mult o zi de cumpănă, o zi grea. Așa a fost Ștefan-Vodă, și așa l-a înțeles Iosif. Și, fiind o fire smerită și blindă el însuși, a înălțat astfel de cîntece, încît i-ar fi plăcut și Măriei Sale, care i-ar fi dat ca răsplată ceia ce n'o să-i dea nicî-odată lui Iosif poporul românesc, represintat prin guverne, dintre care unul îl numește, iar cellalt îl dă afară, — i-ar fi dăruit, ca aceluī viteaz care ara Dumineca cu plug străin, o moșioară și, pe lingă aceasta, ca un aspru împărțitor de dreptate, ar fi trās în țeapă pe toți cei cari aū batjocurit pe cîntăreț, unii înainte chiar ca el să fi pus mîna pe alăuta cîntecelor vitejești, iar pe cei cari s'aū încumetat a cînta și ei, fără chemare, i-ar fi pus, după firea lor dobitocească, la povară și la jug. Căci pe atunci, slavă Domnului, nu era «libertate» pentru nemernici, ci fiecare își căpăta cele cuvenite după faptă. Doamne, ce șir lung de contemporani vād eū acuma așezați frumos în virful cite unui par care li-a ajuns în gură, după ce a început de jos, unde de sigur era vinovăția măi mică, și pe ciți îi vād trecîndu-mî înainte supt strămurări despîcînd brazdă de pămînt în singurul ogor ce pot lucra...

Și iarăși Iosif a înțeles foarte bine aceste două lucruri: că Romîniū nu fac epopei și — nicî nu le pot ceti, căci felul lor de a slăvi trecutul e acela de a da chipuri, icoane în cîntece scurte, cu versu rāpede și vioiū :

Astfel zice Ștefan-Vodă
 Și pe șargul lui s'avintă :
 Vesel trîmbițele cîntă,
 Darabanele vuiesc.
 Însă Doamna 'n turn se urcă....

zice cartea cea nouă la pagina unde mi s'a deschis. Iar pe urmă și-a dat samă foarte bine că această lungă Domnie de jumătate de veac, asupra căreia însă vorbesc foarte puțin izvoarele, nu se înfățișează altfel decît în bucăți, în crise războinice, în clipe de mulțămire senină. Drama acestei vieți, dramă de luptă care se mintuie cu biruința dreptății, n'a fost o tragedie cu actele răpezi, în care sufletul să strălucească într'o singură dungă de fulger trecător.

* * *

Cînd Ștefan ajunge la bătrîneță, i se înfățișează, în această carte, un tînăr copil de casă cu «lăută veche», care-î amintește de cea mai mare zi a vieții sale: izbînda de la Podul Înnalt. Acuma și viersul e pe deplin al poporului:

Ștefan Voevod
Slăvit de norod
S'a sculat în zori,
Pe la cîntători,
Și s'a minecat
Măre și-a plecat
C'un pîlc de curteni
Falnicî Moldoveni...

BCU Cluj - Central University Library Cluj

E un obiceiū acuma să dai în lături frumuseța unei cărți, ca un lucru netrebnic, și să vezi dacă nu cumva poți afla în ce casă stătea autorul și dacă-î plăceau dovleceii umpluți. Cine va face astfel peste multă vreme — Iosif a mai pățit-o odată așa cu d. Pompilie Eliad! — va zice poate că «St. O. Iosif» e un pseudonim al lui Nourăș copil de casă, care avea «bălaie plete» și scria de mult, pe cînd trăia Ștefan însuși, și că un editor târziu a schimbat numele pentru interese de negoț. Ceia ce rămîne sigur e că unul din aceste nume poate ascunde desăvîrșit pe cellalt.

N. IORGA.

CUGETĂRI

Dacă vespea e veninoasă, nu urmează că musca e folositoare.

*

Cine nicî nu face mierea, nicî n'o poate mîncă, înșiră teoriî asupra ei, scărpinîndu-și botul cu piciorușele.

X.

NON OMNIS MORIAR

LA NORMÎNTUL ÈUI TIMOTEIÛ CIPARIÛ¹.

Clădit-au Grecii doară cetăți de fală pline
Și temple mari și ziduri ciclopice-au zidit,
Dar toată măiestria clădirilor eline,
Columnele de marmur și templele divine,
De mult s'au năruit.

Trăiesc numai imagini, hrănite de-amintirea
Condeifului istoric, ca vis numai trăiesc :
Dar cine poate zice că li-a perit mărirea ?
Ce cap va fi 'ndărătnic să nege nemurirea
Poporului grecesc ?

Nu murii țin pe-o gintă, căci murii pot să cadă ;
Nu oamenii fac neamul, căci ei se nasc și mor :
Bărbații numai poartă putere și dovadă,
Dar nu prin fier și lance, ei nu înving prin spadă,
Ci'nving cu mintea lor.

Se nasc, avînd în suflet mari, nobile destinuri ;
Trăiesc ca să creeze, și trec ca niște regi.
Umplînd a lumii goluri, golînd a mării plinuri,
Ei mor deplînși de-o gintă, și, chiar să moară'n chinuri,
Nici cînd nu mor întregi !

Aceia sînt bărbații, cari pot s'alunge norii
Națiunilor uitate prin noapte și sub fier,
Bărbați superbî cari poartă menirile-Aurorii,
Aû larg avînt de vultur și'n șir, ca și cocorii,
Ei fură foc din cer.

¹ Cu prilejul aniversării de o sută de ani dela nașterea lui Cipariu, reproducem, cu voia poetului, această falnică pomenire scrisă de G. Coșbuc. În numărul viitor se va da un articol despre Cipariu.

Oh, sfint și'nalt e darul, cînd orî la care neamuri
 Trăiesc bărbați cu suflet, cum nouă ni-a trăit
 Cipariu, cărunțul duce, purtînd a limbii flamurî,
 Cătînd să lămurească prin vii și mîndre lamurî
 Un graiü îmbătrînit.

Căci l-a trimis Geniul luminiî să-și unească
 Puterea cu-ale altor bărbați cu suflet plin :
 Să caüte și să afle, să fringă'a lumeî mască,
 Întregi să ne redeie și iar să ne renască
 Prin graiü de la Quirin.

Și-acum răsună tonuri lugubre 'n tot de-alatul
 Pămînturilor unde un graiü găsești și-un port,
 Că varsă lacrimi și pot tot colțul și tot satul,
 Că gem la groapă flamurî cernite, că bărbatul
 Națiunii doarme mort !

Gîndirea lui aprinsă de-a neamului iubire,
 Azi doarme 'n gliü și doarme întreg avîntul lui !
 Cipariu, care cată prin veacurî de-amintire
 O limbă românească și a limbii noastre fire,
 Cipariü de-acum nu-î !

E mort Cipariü? Voi spuneți, că-î mort? Dar oare poate
 Să moară omul care dă vieți, care-î trimis ?
 Nu-î mort! În mii de piepturî, în piepturile toate
 Trăiește el de-apururî; nici moartea nu ni-l scoate
 Din piept, unde ni-e scris !

Trei scîndurî și-o movilă de gliü nu pot s'ascundă
 Pe-un om iubit de-o lume, pe-un om de fapte mari !
 Un neam întreg, ce plînge, stă gata să răspundă
 Că'n veac va recunoaște cu-o inimă profundă
 Pe marele Cipariü !

IVANUSCA

A, tacî acum, glas al cugetului mieu, tacî să ascult: acesta e cîntecul care-mî place!

De mult nu l-am auzit, și iată acum, trezit din fundul trecutului, mi-l cîntă vocea fermecată a o mie de primăveri...

Acuma știu ce este, ochii mi se deschid ca după un somn îndelungat, și văd bine, mă văz copil, văz livezile, sfintele livezi înflorite care cîntă.

Cîntă florile de măr și cîntă albinele, cîntă lumina strălucită a soarelui, și mustul care suie din fundul pămîntului, prin șuvițele rădăcinilor, pînă în virful frunzelor.

Știu eu ce mai cîntă? Pentru un copil ca mine, ce nu cîntă!

* * *

Dar dintre toate livezile, cea mai frumoasă este a vecinului.

Vecinul e un Rus, un pravoslavnic, Nicolai Efimov.

E mai frumoasă că are meri mai mulți, e mai frumoasă că e mai largă, dar mai ales pentru că înfloreste în ea un strat minunat de flori de mac. Iar cea mai frumoasă dintre toate florile de mac este Fedosia, fata vecinului.

Un copil, foarte de vreme simte ce e bun pe lumea asta!

Și apoi femeia este întocmai ca și magnetul, care prinde mai lesne un ac mic decît o potcoavă mare.

Dar Nicolai Efimov mai avea și un băiat, de o virstă cu mine, un îndrăcit de băiat, care numai pozne știa să facă, și, fiindcă pozne știam să fac și eu, eram tovarăși.

Așa de pildă, ne vedea fata, cînd avea mai multe treburi de făcut, că venim amîndoi de fugă, într'un suflet.

— Fedosia, Fedosia, a scăpat vițeaua în țarină.

Atunci biata fată, neștiind de pregătirea noastră, lăsa toate baltă, și se ducea, iar noi, rămași singuri, aveam destulă vreme să umblăm la stupi, cu socoteală, ca să nu ne înțepe albinile.

Numai eu aveam milă de ea, cînd o făceam noi să alerge. Căci ea nu avea pentru mine decît vorbe prietenoase.

Dar numai vorbele n'ar fi nimic.

Ea știa să facă un fel de turtă-dulce, cu sămîntă de mac și cu mirodenii, și totdeauna îmi dădea. Cînd mușcam, simțiam și dulce și amar, iar mirodeniile mă îmbătau, începeam să mă legăn ca de o beție nevinovată.

Simțiam gustul macului, îi simțiam mirosul ascuns răspîndindu-se stăpînitor, făcînd să mi se împainjenească ochii și să le văd toate sucite.

Știam că acești oameni sînt niște eretici, cari aū în casă icoane groaznice,—eū nu le văzusem; și mai știam că morții lor și-i îngroapă în mijlocul casei.

Acea turtă-dulce mirositoare mi se părea un fel de năfură blestemată, bună să mă momescă pentru legea lor.

De cîte ori Fedosia mă chema la ei înăuntru, mă dedeam îndărăt cu spaimă, iar ea atunci, încrețind sprincenele supărată, se uita lung la mine, cu ochii săi negri și umezi, plini cînd de lumină, cînd de întunerec.

Singur Ivanușca, cu părul lui bălan și mare, căzut peste ochi, cu cămeșuța roșie încinsă peste pantalonii, rîdea de-o parte, cu minile sprijinite în șolduri, ștregărește.

De Fedosia aveam un fel de teamă neînțeleasă, dar mai cu seamă niciodată nu-mi plăcea să fiu singur cu ea. Mai ales de asta fugiam, deși simțiam că, dacă n'aș vedea-o două zile, aș muri de urit.

De unde-mi venia la această vîrstă, în fața acestei fete, sentimentul necunoscut și imposibil de spus, vibrarea fără de nume a sufletului mieu întreg, această teamă neînțeleasă, ca de o putere supranaturală și care nu se poate prinde?

Ca o floare de mac era năltuță și mlădioasă, cu fața imbujorată și cu ochii rizători.

De multe ori, jucîndu-mă cu Ivanușca, vedeam la el unele apucături și unele priviri, ce mi le amintiau pe ale ei, și atunci uitam jocul și mă gîndiam la ea.

Avea Ivanușca unele apucături de neașteptată furie, ce scapă de odată, gustul de a strica, venit de-odată, plăcerea răului, răpede satisfăcută. Atunci imi ziceam: oare Fedosia ar face așa?

Odată m'a îndemnat ea să fac nu știu ce, să-i aduc ceva, și, cu glasul ei melodios, ca o musică, mi-a zis:

— Dacă vii răpede, te sărut!

Aceasta mi s'a părut mie cel mai mare rău ce poate să mi-l dea: o sărutare.

Am început să tremur ca varga și am fugit. Inima imi bătea ne-bună ca la o pasere speriată. De frică, n'am mai dat pe acolo o săptămînă.

Cu Ivanușca eram nedespărțit: noi eram haiducii buruienelor și spaima aricilor.

Numai în cucută, în naltele buruene cu mirosul greu și adormitor, nu intram nici-odată.

Știu eu? Poate acolo staū șobolii și dihorii, cari omoară puii de găină, și, oricît de curios eram să văd aceste jigăni, nu îndrăzneau să intru pînă la ele. Poate că, simțindu-mă de departe, m'ar lăsa anume să mă apropiu, și de-odată, dintr'o sută de găuri negre, ar ieși o sută de jigăni uricioase, cu urechile sperioase și cu cozile birzoiete și agitate, răpezindu-se toate să mă muște și să mă îmbăleze cu veninul lor.

Într'o zi, jucindu-mă pe acolo, singur, am auzit țipînd o pasere, și un zgomot de aripă ce se zbat în țărîna. Pe urmă, n'am mai auzit nimic. Am încrenenit în loc fără să pot fugi, ca legat de picioare.

Cînd mi-am venit în fire și am vrut să fug, am auzit cucuta mișcîndu-se și am văzut cămeșuța roșie a lui Ivanușca. Era el, și ieșea tiptil, cu fața roșie, cu ochii mai mari ca altădată, și tremurînd tot.

Dar n'am înțeles că el era moartea puilor, că el singur stătea la pîndă în casa sobolilor, că el era singur mai marele Dihor!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

— Dar de ce nu intri nici-odată în casa noastră? — face într'o zi Ivanușca, lăsînd din mîna cuțitul cu care săpa o groapă, pentru aruncat nucile.

Cum stetea jos lîngă mine, plecat, ridică fața, uitîndu-se la mine cu nevinovăție, întrebător. Iar eu, cu ochii la ce făcea el, răspund pe negîndite:

— E prea întunerec la voi, mi-î frică.

După o pauză, Ivanușca surise, fără să-și iea ochii de la mine.

— Nu știi ce frumos ceasornic a făcut tata? A făcut un ceasornic de lemn.

— Cu toate roatele de lemn?

— Cu roate de lemn, cu ace de lemn și cu două pasări de lemn, care cîntă toată ziua.

— Atunci, dacă sînt de lemn — zboară?

— Nu zboară.

— Dar noaptea cîntă?

— Noaptea nu cîntă.

Mă gîndiam și mă răs_gîndiam, să mă duc la ei să văd ceasul. sau să nu mă duc! Ce e de făcut?

M'aș fi dus poate, dacă n'aș fi auzit șoptindu-se atitea vorbe misterioase despre dinșii.

Mi se părea că, dacă aș intra în casa lor, Duhul spaimei s'ar ridica de-odată în fața mea, drept, țintindu-și privirea la mine și întinzind minile să mă apuce de gît.

Știam de legea lor rătăcită, știam că bătrînul singur își botează copiii, căci el li este popa și la botez și la înmormîntare. Dar ceia ce văzusem singur cu ochii mei, era de ajuns să mă umple de groază.

Într'un amurg, pe o vreme furtunoasă, cînd nourii negri atirnau grei, prea aproape, plini de tunete și de trăsnete de plesniau, ca o piele prea mult umflată, — pe o așa vreme, în urletul furtunii, în lumina roșietecă și stinsă a fulgerelor, am văzut pe bătrînul, pe erticul Efimov, pe culmea dealului, cu părul vilvoiu, cu minile în sus, strigînd în depărtări :

— Manoila, Manoila, Manoila !

Acum înțeleg prea bine că poate striga pe cineva din ai lor, rătăcit cu iepele; atuncî însă mi s'a părut că strigă așa, ca să adune nourii.

Dar ceasul de lemn nu puteam să-l uit.

Peste noapte am visat un ceasornic mare, și parcă ceasornicul acela mare era soarele, și avea o coadă lungă, de foc, o limbă care bătea incoace și încolo pe de-asupra copacilor, iar la mijloc avea două ace și arătau ceasurile.

Ivanușca însă, șiret, știa el de ce-mi spunea de ceas de lemn.

A doua zi, cum mă vede :

— Azi cele două pasări de lemn au început să cînte și mai frumos.

Mă scurma la inimă; fie ce-o fi, trebuie să le văd și eu.

Cînd am intrat la ei în casă, curios peste măsură să văd și eu ceasul fermecat, cu două pasări de lemn care cîntă, mi s'a părut că am pus piciorul în gol și că alunec într'o prăpastie.

Un miros pătrunzător făcea parcă aerul greu, de mă luptam în el ca într'o apă.

Ivanușca, rămas în urmă, îndată ce am intrat, m'a lăsat singur și a trîntit ușa, încuindu-mă pe din afară.

L-am auzit chicotind ca un pui de drac, și l-am văzut la ferești.

De odată în casă mi s'a întunecat. Ivanușca de afară lăsase peste geamuri oblonul de lemn, și pe urmă dă fuga și lasă în jos și celalalt oblon. Am rămas singur pe întunec în casa spaimei.

Ce are să se întîmple cu mine acum ?

Mirosul se făcu și mai greu, și mai năbușitor, parcă o mie de flori,

otrăvite s'ar fi deschis la întunerec, toate odată, luptându-se ca să mă înnece.

Zăriseam împrejur vase ciudate, lucruri de lemn cioplite în chip de animale, văzusem în părete desemnuri curioase, și mi se părea că toate acestea sint însuflețite și pindesc în întunerec, să vadă ce voi face.

Auziam afară pași rari, ce se îndepărtau sau se apropiau, și nu știam cine umblă.

Dar nu trecu mult, și aud afară o voce melodioasă, veselă.

Fedosia deschise ușa și rămase puțin în prag ca să-și deprindă poate ochii cu întunerecul. Ivanușca ridea și sărea în sus de bucurie că mă păcălise astfel.

Întîiu am vrut să mă răped la ușă, dar, cînd am văzut că e Fedosia, am fugit îndărăt, neștiind cum să mă ascund. Acum îmi era și mai frică. Ea nu era supărată de loc, și-î părea bine că mă prinsese. Am început să tremur și să plîng cu lacrimi.

— Nu veni, nu veni la mine. Lasă-mă să mă duc.

— Ți-am spus eu că tot am să te sărut, răspunse ea sigură, fără să se grăbească, așteptîndu-mă; iar ochii îi ardeau și parcă înnotau în fericire.

Eu îmi făceam sosoteală, cînd s'o apropia, să dau pe după masă și s'o croiesc teafăr la sănătoasa. Ea însă știa că mă are în palmă, și nu se grăbia, ci, din potrivă, cu necazul meu își măria plăcerea.

— Acum poți să te duci: dacă plîngi, nu-ți mai fac nimic.

— Pe ochii tăi, Fedosia, că nu-mi faci nimic?

— Pe ochii cari mi-s dragi, a fost răspunsul ei.

Eu nu l-am înțeles, și am cercat să plec. Cînd am ajuns la ușă, fata m'a prins în brațe, și atunci am simțit, pe gură, pe ochi, pe obraz, ceva cald, necunoscut, ceva fioros și nespun de cald și rece totodată, ceva care mă omora ca un cuțit ce pătrunde pină la miner.

— Ți-am spus eu că am să te sărut.

Am scăpat pe jumătate mort de rușine și de spaimă. Ah Ivanușca! Ah Fedosia!

I. BIRSEANUL

CUGETĂRI

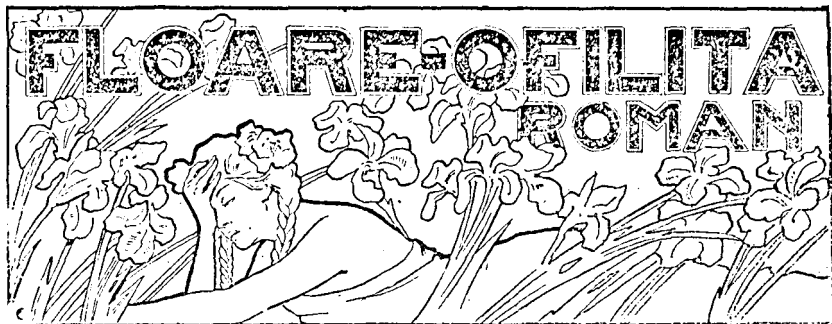

Și muștele iubesc mierea, o diletanți, dar n'o pot face!

*

Cea mai nenorocită bestie trebuie să fie cînele care turbă după ce i-au căzut dinții.

Reproducerea oprită

PARTEA ÎNTĂIA.

X.

În ziua nunții, 30 August, era și «patronul¹» lui cuconu-Alecu. În amîndouă gospodăriile cucoana-Casuca ducea ca pe niște armate, cu comande grabnice, femeile tocmito anume ca să ajute la pregătirea unei zile de două ori sărbătoare. Era o forfoteală, un amestec, un miros de fripturi prin bucătării, o desfășurare de pînzeturi, de aluat pentru plăcinte, — ceva strasnic! Cucoana-Casuca, rumână, vorbăreță și mulțamită, era cînd ici, cînd colo, cînd zbura în rochia-î cu falduri largi spre mireasă, cînd se întorcea, parcă ar fi uitat ceva, foarte grăbită, spre casa mirelui.

Cuconu-Grigore era gătit, cu părul lung pieptănat peste cap și tăiat acuma proaspăt la ceafă, cu barba îndreptată din țacăneala foarfecelui lui Lupu-bărbierul, în straie negre, ceva așa de nou și de neobișnuit, încît nici nu îndrăznea să se așeze pe scaune. Cuconu-Alecu era și mai și. Parcă întinerise, cu barba frumos rotunzită, cîu părul ce-î mai rămăsese adus de pe laturi spre luna albă din vârful capului, drept și serios în cămașa scrobită. Se plimba rar prin casă, ieșia în ușă și privia în ogradă cu luare-aminte fără să vadă ceva; se înturna, venia pînă la o fereastră, își răsucia pe gînduri o mustață privind pe geam, apoi, întorcîndu-se spre moș-Grigore, se uita lung și zîmbind la el. Une ori deschidea ușa de la odaia lui Vasile și arunca o privire înnăuntru. Era acolo un miros tare de săpunuri și parfumuri. Lupu-bărbierul, în jurul scaunului din fața oglinzii pe care sta mirele, se răsucia în toate felurile, cu pieptenele, cu foarfecelile și cu fierul de frizat; se trăgea un pas îndărăt, privia încruntat, cu buzele făcute bot, se repezia, parcă ar fi descoperit o gro-

¹ Ziua numelui.

zăvie, și, dintr'o țacăneală scurtă, reteza un fir nevăzut de păr, sau îl așeza domol cu capătul pieptenului. Își punea apoi foarfecele în gură și pieptenele și-l înfigea în păr, scotea cu luare aminte din flacăra lămpii cu spirt fierul, și-l apropia de nas, îl miroșia parcă, apoi ridica cu pieptenele un val de păr și strecura drotul în el într'o fumegare ușoară. Se uita după aceia mulțămît în oglindă, unde capul mirelui se arăta între prosoapele albe, cu ochii ațintiți lucitori pe fața plină de pudră.

Dincolo, la casa miresei, tot pregătiri. O vară a cucoanei-Casuca, văduvă tînără, madam Raluca Văsescu, și o fină veche, cucoana Săftica Ionescu, a ofițerului stării civile, gătiau pe *fetiță*. În fața oglinzii mari, în lumina care intra pe ferestrele cu perdelele date la o parte, Tinca sta dreaptă, pe scaun, cu fața strălucind de lumina bucuriei. Pe canapea, la o parte, așteptau frumos așezate rochia albă, florile și beteala. Cucoana-Raluca, foarte prietenoasă, cu un zîmbet dulce pe fața-î negricioasă și în ochii ca păcura licărind supt două sprincene ca lipitorile, pieptăna, întinzînd lung brațele, părul mare, bălaiu și mătăsos al miresei. Madam Ionescu, mai umilită parcă în urîtenia ei și în uscăciunea-î de femeie cu șase copii, gătia pomada, întindea panglicile și ajuta cu vorba pe o gură mare care rostia încet și obosit cuvintele.

Iar cuconu-Andrieș, acum era în odaie c'o întrebare înceată pentru *fetiță*, acum se repezia din cerdac spre magasiile tîrgului. Pe mică pe ceas trebuia cite-ceva; cucoana-Casuca se apropia de el, îl trăgea într'un colț și-î șoptia ceva tainic la ureche. Și bătrînul începea să se învîrtă prin casă foarte grăbit: «Da, da, cucoană-Casucă, da, numai decît...»; mai arunca o privire spre *fetița* lui și ieșia pe porțița cerdacului cu pălăria pusă într'o parte. Se întorcea ceva mai liniștit, răsuflea greu și-și ștergea, cu batista, sudoarea de pe frunte.

În fierberea și'n bucuria aceasta, era totuși o grijă: vremea. Un vînt umed adusese peste noapte nouri urîți, și acuma cerul era îmbrododit pînă în marginile zării; soarele nici-o clipă nu strălucise, și lumina avea ceva rece, de sfîrșit de toamnă. Tuturor li era inima îndoită din pricina asta, se uitau neconținut în sus să vadă o dungă de cer limpede, — se întrebau despre ploaie — va veni orî nu va veni, — apoi cădea în împăcare: cum va fi, va fi! Bucurie să fie, că, de petrecut, este unde petrece; iar pînă la primărie, pînă la biserică, te duci cu trăsura, — de asta nu e nevoie. Totuși, iar se înturna, mai bine ar fi să se lumineze.

Vremea trecea, pregătirile urmau cu zor, — și iată că se arătă și

cuconu'-Iorgu, gata îmbrăcat și grăbit peste măsură. Intră întâiu în ogradă la cuconu-Alecu, viri capul pe ușă și strigă :

«Domnule, mult am alergat ! Vra să zică sintem gata, ha ? sintem gata ?

— Gata, cucoane Iorgule, răspunse pe nas, apropiindu-se de ușă, moș-Grigore, acuș sintem gata !

— Vra să zică tot mai este ! Bine. Eū sint grăbit ; mă duc să pun pe foc pe primar... Să nu cumva să lipsească, că s'a topit...

— Cum să lipsească ? întrebă cu grijă bătrînul Negrea.

— Ei nu, vorba vine, da' știi...»

Și se trase repede de la ușă. Eși pe poartă în drum și se zvirli pe o coastă spre ușa deschisă de la cuconu-Andrieș, printre copiii de Ovrei cari priviau din drum cu gura căscată la mireasă.

«Cum merge, cucoane, cum merge ?»

Cuconu-Andrieș, roș, aprins, se necăjia cu batista :

«Mă-e cam în grijă să nu ploaie, zise el, privind spre fetiță.

— Nu, cucoane, nu se poate... răspunse repede subprefectul ; îți spun că... Mă duc într'un suflet la Zaharia, să-l pun pe foc...

— Da' ce s'a întâmplat, frate ?»

Cuconu-Iorgu voi să răspundă, dar cucoana-Casuca intră grăbită și apucă de mîncă pe cuconu-Andrieș.

«...Și eū sint grăbit ! zise cuconu'-Iorgu.

— De ce ? de ce ? întrebă dînd din mîni cucoana. Ce-ai făcut ? Unde-ai fost ? Și, lăsînd pe cuconu'-Andrieș, se întoarse spre subprefect.

— Bine, domnule, stăi, zise domolit cuconu-Iorgu. Am fost de două ori pe-acasă, am uitat că ești aici, nici cafea n'am băut azi...

— Bine, îți fac o cafea, răspunse cucoana-Casuca. Mai vraî ceva ?

— Nu, nu mai vraî !», răspunse vesel cuconu'-Iorgu.

Cucoana-Casuca începu a rîde :

«Așa ? nu mai vraî ? Da lăutarî ai adus ? unde-î Varvarache ? Te lăudaî cu Varvarache !

— Uite, frate, așa-î, frate ! strigă luminat cuconu'-Iorgu, bătînd din palme. De asta eram eū așa de grăbit ! Tiii ! cum am uitat ! M'am luat cu ziua tîrgului... Un păhar ici, unul colo, pentru tineri... Mă duc ! la moment !

— Stăi și bea cafeaua...

— Așa-î, domnule ! brava, cucoană-Casucă, eî brava !»

Tinca, pieptănată acum frumos și pudrată ușor pe obrazul alb, se întoarse zîbind pe scaun, între fețele vesele ale celor două cucoane :

«Și eu, acuș îs gata... Ce mai faci mată, tată ?

— Bine, domnule, răspunse cuconu'-Iorgu. O să bem cîte-o cafea...»

Bătrînul Lunceanu, fără să zică nimic, se apropië și întinse mînile, cu privirile umezite.

«Na, na! strigă suptire cucoana-Raluca; să n'o săruți, că rămîne benghiu....»

— Măcar pe păr....» șopti bătrînul fericit; și-și apropië buzele de creștetul fetei.

Tinca își scutură capul veselă, cu un rîs ușor.

În clipa aceasta năvăli pe ușă Mihaî, îmbrăcat în straie nouă, c'o cravată mare ca un fluture negru, la gît.

«Pină acuma l-am căutat!, strigă el ridicînd mîna dreaptă. De-acuma vine...»

— Cine? întrebă subprefectul.

— Varvarache! cine altul? Varvarache!

— Ei, brava! strigă cuconu-Iorgu. Vezi, cucoană-Casucă, vezi? Doar e omul mieu, domnule!»

Mihaî se oprise îndărătul Tincăi cu mînile la spate. Privia pe mireasă în oglindă.

«Ce te uiți la mine așa?, întrebă rizînd fata. Vino mai bine să-ți așez cravata...»

— Asta vrea și eu! strigă băiatul, și trecu înaintea ei.

— Tot înourat? întrebă mireasa așezîndu-î fioncul. Ce zici tu? Plouă ori nu?

— De ce să ploaie? întrebă liceanul pipăindu-și fluturele și întorcîndu-se cu fața la oglindă. Cum iese nunta cu așa mireasă, s'arată și soarele....»

Cuconul-Iorgu începu a rîde și a bate din palme:

«Poftim! vezi dumneata! Mare ștregar, domnule! maaare ștregar!....»

Tinca zîmbia la toți prin oglindă. Cucoana-Casuca se apropië și o mîngîie încet pe cap:

«Frumoasă mireasă! N'am ce zice, dragă puicuță!»

În vremea asta, în cerdac se îndesară tropăituri. Lăutarii astupară lumina unei ferestre; în odaie se făcu tăcere. Se auziră murmurările coardelor, — apoi de-odată un arcuș trecu apăsător pe vioară și după el *Valsul primăverii* începu, legănat, ca purtat de ușoare valuri.

«Eu li-am spus să înceapă așa....», zise Mihaî privind pieziș în oglindă. Tinca îi zîmbi, și, chemată de amintiri fericite, închise o clipă ochii, pe cînd adierile melodioase creștea și-î vărsa ca o ploaie de raze în suflet.

«Iaca și mirele, iaca și mirele!» strigă cucoana-Casuca, bătînd din palme.

Tinca se sculă în picioare, dintr'odată serioasă. Iar Negrea intră strălucind, cu brațele întinse. Toată fața-i vorbia de o bucurie nemărgenită, și era frumos ca nici-odată. Fata-i întinse minile, și o clipă se priviră adînc în luminile ochilor, pe cînd musica cînta.

Și ea se așeză iar pe scaun, închise iar ochii și-și duse dreapta la piept, amețită parcă. Apoi, cu un zîmbet dulce, își întoarse ochii și fața spre Vasile.

«Voinic mire!, șopti cuconu-Iorgu. Să-ți trăiască, cucoane Andrieș!»

Și bătrînul privia la păreche, ca din al noulea cer, totuși cu ochii umezi.

După ce veni și cuconu-Alecu, și moș-Grigore, cucoana-Casuca pregăti o leacă de gustare, «numai o leacă, pe-un colț de masă... Deseară este ce este!» Dar cuconu-Iorgu găsi prilejul să scoată la lumină cîteva gărăfioare, ca să umple cîteva păhărele.

«Știi, cucoane, noi sîntem mai bătrîni... Așa ceva se cuvine...»

Și cuconu'-Alecu își mîngîia mustățile și bărbuța, și, cu păharul în mîna, privia înduioșat spre «băieți».

«Să bem pentru dinșii!, zise el încet, ciocnind păharul. Acesta a fost visul mieu...»

Și, apucînd pe cuconu'-Andrieș de după cap, îl sărută îndesat pe amîndoi obrajii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Băură un păhar, băură mai multe, și taraful zicea ușor, iar bătrînul Varvarache cînta cîntece de dor, întinzîndu-și gîtul spre boieri și scuturîndu-și barba lungă căruntă. Zîmbia, ofta, gemea și-și rotia ochii focoși încă, supt sprîncenele tupoase, — și glasul lui răsuna limpede, înmlădiindu-se și tremurînd.

«Brava, Varvarache! zicea cuconu'-Iorgu. Zi-i așa, ca'n vremea veche!»

După masă, se începu punerea hobotului, — și Varvarache cîntă cu foc: *Taci, mireasa nu mă plînge*, în vreme ce cucoana Raluca și cucoana-Săftica strecurau glume ușoare la urechea miresei și își ascundeau rîsul cu brațele. Tinca părea că visează, cu lumina de zîmbet încremenită pe față.

Poftiții începură a sosi. Veniră cavaleri pomădați, cu mustața răsucită, colegii de la primărie ai lui Negrea; veniră domnișoarele lui cuconu'-Nicu Tanasache, cincî, toate albe, fără pic de sînge în obraz, tăcute și cuminți. Veniră și fetele cucoanei-Săftica, două codane rumene, care nu sămănau de loc cu mama lor osoasă și uscată; veni cucoana-Marița Neculcea cu o singură fată, un drăcușor vioiu numai de cincisprezece ani, cu niște ochi negri cari nu stăteau locului cit e picul, ca argintul cel viu. Apoi, pe lingă burta uriașă a lui Tanasache, pe

lingă Neculcea supleantul, spătos, cu barba rară și cu nasul roș, pe lingă domnul Ionescu, om ciolănos și greoiu cu virfurile degetelor crescute ca niște cioate, mai intră și domnul Panaite Gheorghiu, — singur însă: cucoana era cam *bolnavă*; — și domnul Apostolescu, judecătorul, om burlac și morocănos, cu un ochi la slănină și cu unul la faină. Toată «clasa cea mai de sus» a tirgușorului.

Odăile se umplură, și tavele cu dulceață și cu cafea începură a se opri pe dinnaintea fiecăruia. Lingurițele sună ușor, în toate părțile se auzia: *Mersi! mersi!* Fetele împresurau pe Tinca, o pipăiaș, îi potriviaș un fir de beteală, cri o crenguță din cununa de lămiuță. O întrebaș rizînd despre multe, vorbeaș despre vreme, — și mireasa răspundea pe gînduri rar, din cînd în cînd. În jurul mirelui, cavalerii vorbeaș ceva mai tare, une ori un glas slăbia, și îndată urmaș hohote tari.

După aceia fetele începură a împărți fioncurile de beteală la cavaleri. Mireasa așeză chiar cu mina ei grămăjuia strălucitoare cu crenguța de lămiuță în pieptul lui Negrea, și el îi sărută mina cu ceremonie, frîngîndu-se tare din mijloc.

În sfirșit, după ce se legară basmălile albe la capetele cailor, se suiră cu toții în trăsura. Mireasa, albă, lucind parcă, ședea tăcută lingă cucoana-Căsuca, rumână, veselă, pierdută în cordelele rochiei, ținînd sus, ca un steag, lumînarea mare, greu împodobită. În trăsura a doua venia Negrea, acuma serios, lingă cuconu-Iorgu, țeapăn în gulerul nalt, cu amîndouă minile pe lumînare; și trăsurile toate mergeau duruind în filfiirile albe ale basmălilor, prin lumina leșietică care se strecura ca un păiajeniș din văzduhul înourat.

Și la primărie lucrurile se petrecură repede. Cel puțin Tinca parcă nici nu-și dădu bine seama de vremea strecurată. Îndărătul ei simția răsufflări, filfiiri de apărători, șoapte, pe cînd domnul primar Zaharia, mărunț, slab, cu ochelari, cetia articole dintr'o carte groasă, se opria, o privia zîmbind, o întreba politicos, parcă voia să-i zică: «Domnișoară, îți plac prăjiturile?».

După ce iscăliră în condiți, fata ridică capul și căuta pe cuconu-Andrieș cu ochii. Bătrînul îi zîmbia de-aproape și-i făcea mulțămît semne cu capul. Dădu apoi cu ochii de Vasile, îi zîmbi și el, și-i șopti: «Ne-apropiem, ne-apropiem!».

Și ieșiră într'o fișuire de ape parcă, se urcară iar în trăsuri, bicele pocniră, — și dintr'odată se trezi scoborită lingă pridvorul bisericii. Erau înlăuntru lumînări aprinse, cărți deschise, era barba mare, albă a părintelui Petrea, — și ea ședea alături de cel pe care-l iubia așa de mult, care trebuia de azi înainte să-i fie tovarășul pînă'n mar-

genea gropii. Îl privi, îl văzu așa de serios, așa de frumos, — și toată dragostea adincă care o încălzise atîta vreme, acum îi năvălia cu un fior în piept; în față, cu un val de singe; în ochi, cu o undă de lacrimi...

Și pierdute îi sunară la urechi cetaniile preotului; ca într'o visare șopti *da*, la o întrebare care parcă venia de sus; sorbi o picătură acră de vin, își atinse buzele de o fărîmătură de pîne; se mișcă în jurul unei mese, pe cînd cîntări răsunaū supt boltă, cîntări care-î părură tot așa de dulci ca și cele de altă dată, din noaptea 'nvierii, din ceasul începutului iubirii lor. O grindină albă se revărsă de sus din cafas, o învălmășeală, un murmur tremură un răstimp în jur, — apoi se simți cuprinsă de după cap, sărutată, privită de-aproape, și de ochi cari-î erau foarte cunoscuți, și de priviri străine. Și o înduioșare mare o cuprinsese cînd cunoscu pe bunic, pe cuconu'-Andrieș... O săruta, o strîngea la piept, și lacrimi îi curgeau în tăcere, pe obrazul roșcovan și în bărbuța albă...

Cînd ieșiră, din văzduhul neguros se cernea ploaie măruntă. Întră supt un poclit ridicat, se văzu alături de Negrea și, cu un zîmbet obosit, își lăsă capul pe umărul lui.

«Plouă..., murmură ea, vezi că tot plouă...»

El o cuprinsese de mijloc, se aplecă ușor spre dînsa și-î atinse repede colțul gurii, într'o sărutare care-î strecură prin vine un fior de apă încropită.

«Nu-î nimica, zise el, nu-î nimica...» Și o privia cu ochi arzători, o strîngea la piept, cu brațe prin care trecea un tremur. Ea își lăsase pe pieptul lui capul, și parcă-î venia să moară.

Dar trăsurile se opriră. În ciripiri vesele coborîră fetele și se grămădiră spre ușă, — și iarăși mireasa fericită se simți ca într'un vis, în care vremea curgea fără să-și poată ea da seama cum. Lumini se aprinseră, cîntece de vioară și flaut porniră, mese se întinseră. Și în lumină ridea lung cucoana-Casuca, poftia lumea, se întorcea spre ajutoare, dînd porunci. Se trezi în capul mesei, lingă mire. El era iar serios, și ea îl privia, îl admira, din cînd-în cînd.

Li se aduse un ou. Mîncară amîndoî dintr'însul. Și ea simția bine că un fel de cucernicie o cuceria: așa își vor petrece în doi viața: orî vor fi bogați, orî nu se vor putea împărtăși decît dintr'un singur ou sărac. Se uită la Vasile, — și el parcă-î înțelese gîndul, îi strecură o șoaptă pe care ea n'o înțelese, dar o primi ca pe o veste fericită.

Și urmară închinări, se ciocniră pahare. Apoi tinerii se sculară, trecură în salonașul ceruit, unde se priviră, se poftiră cu zîmbete. Și

musica începu a adia, și părechile porniră într'un zbor ușor și legănat...

Tinca se simți dusă în vârtejul acesta, și știa un lucru: că e la pieptul lui Negrea. Fiori după fiori i se strecurau prin vine, se simția furată de legănarea de vis și de adierile moi ale cîntecului, parcă se făcea tot mai ușoară, tot mai ușoară... Și, cînd se opri, se văzu față în față cu bătrînul cuconu'-Andrieș. Iar o cuprinse, iar începu să o sărute, — și fetița zîmbia acum la boabele de lacrimi care scînteiau în barba ca a lui Cuza a bătrînului.

(Va urma.)

MIHAIL SADOVEANU.

CRONICĂ

· Dacă Alecsandri nu și-a avut încă inaugurarea statuii, el a primit la data cînd trebuia să se facă inaugurarea ei o săptămîină literară. El e pomenit astfel în «Făt-Frumos», care va apărea regulat de aici înaintea, și mai ales în «Luceafărul», unde se dau articole de biografie, scrisori, multe și frumoase portrete supt iscălitura d-lui Chendi și a d-rei Carcalechi. Cel d'întăiu tipărește în «Voința Națională» și un șir de foiletoane cu privire la corespondența dintre Ion Ghica și Alecsandri, care a fost pusă acum la îndemîna publicului nostru întreg prin cuprinderea în «Biblioteca pentru toți».

Între portretele tipărite se află și acela al tatălui lui Alecsandri. Cel mai nou și singurul bine informat biograf al său, d. Chendi, apleca în alte foiletoane din «Voința» să-i atribuie o origină evreiască. Unul din argumentele ce se aduc de obicei în sprijinul acestei păreri, foarte răspîndite, e și chipul bătrînului, așa cum se vede din portretul reprodus întîiu în «Literatura și arta romîină», iar acum și în «Luceafărul». Un alt argument e articolul pe care-l consacră familiei Alecsandri Păharnicul C. Sion în «Arhondologia» sa, cuprinzînd lămuriri asupra tuturor neamurilor boierești din Moldova. Aici se spune că «Mihalachi Botezatu, Jidov din Tirgul Boilor din Iași, frate cu Cerbu Opincariul» («Hirsch»), fost stolnic la Sf. Spiridon (la spitalul de lingă biserică), a luat pe «o soră a Șătrarului Alecsandri» (Iordachi, din Basarabia) și a născut pe Vasile Mihail, numit așa după obiceiul ca fiul să iea ca nume de familie numele de botez al tatălui său. El începe ca «slugă în casă» la marele boier Iorgu Ghica, ajunge Logofăt la 1814, fiind Ghica ispravnic la Bacău, și iea la Tirgu-Ocnei pe Elena fata Pitarului D. Cozoni (din Grecii cari aveau arenda ocnelor de sare). Atunci și-ar fi zis Alecsandri. Ghica-l face apoi sameș, Medelnicer supt «Calimah» (1812-19), diac de Vistierie (1821), sameș al averilor mănăstirești confiscate (1822-7). Apoi cumpără Mirceștiu de la familia lui Millo, ajunge Spătar, sameș de Vistierie (c. 1840), deputat, Postelnic, Vornic-Mare (a trecut de la un rang la altul în 1845).

Această mărturie se poate discuta, pe cînd nu se poate discuta asupra chipului, cîntecelor «Vasilichi Alecsandrichi» și povestirilor ce șoptesc, dar nu scriu, bătrînii din vremea lui.

Fratele lui Sion, Antohie, a luat pe sora mamei lui Alecsandri poetul. Dar genealogistul n'a cunoscut pe Mihalachi Botezatu. «Botezații» erau Armeni, catolici, protestanți, Turci, ca și Evrei. C. Sion a fost cel mai mare cleveitor de pe lume, și nu e una familia moldovenească, pe care s'o fi coborît din toate liftele, și mai ales din slugi. Faptul că Vasile Mihail și-ar fi zis Alecsandri după

mamă, se poate admite (și o ramură din Ghiculești a făcut tot așa). Dar spusele lui Sion sînt neconținut pătate de neadevăr calomnios. Motivul poate fi și vre-o neînțelegere între Antohie Sion, care a slujit și el la Vistierie (*Analele parlamentare*, IV², p. 578) și sameșul Vistieriei, Vasile Alecsandri. O familie Botezatu, din care era Răducanu Botezatu, deputat în 1834, se întilnește în jud. Bacău (*Analele parlamentare*, IV², p. 96), și aceasta poate fi originea poveștii despre «Botezați». De alminterea Serdarul Mihalachi Botezatu se întîmpină în 1833 (*An. parl.*, l. c., p. 545). Sion nu știe de un Nicolae Alecsandri Medelnicer, în 1822 (v. ale mele *Documente și cercetări*, I, p. 133, nota 1)¹. El face din Vasile, tatăl poetului, un Medelnicer în vremea cînd (1822) el era Păharnic, ceva mult mai mare (*ibid.*, p. 129). Pe cînd Sion pune pe Alecsandrești să vie în Bacău abia la 1814, găsim pe Iordachi Alecsandri arendaș al veniturilor tîrgului Moinești încă din 1808 (*Studii și documente*, VII, p. 261). Încă din 1832-37, Spătarul Vasile Alecsandri e deputat al Iașilor (apoi al Galaților) (Hurmuzaki, *Supl.* I, p. 137; I², p. 149; *Analele parlamentare*). Spătăria *cea Mare*, «cu caftan», o avea și în 1834, și atunci el a fost de fapt Vistierul (I², p. 87), de și purta numai titlul de sameș (*ibid.*, pp. 255, 413). Presupusul fiu de Evreu botezat răspundea într'o grecească elegantă beizadelei N. Suflu (*ibid.*, pp. 87—8). Era fără îndoială unul din cei d'întăiu boieri ai țerii.

Căsătoria lui «Mihail Botezatu» cu o fată de boier, căsătoria fiului lui Mihail cu o alta nu s'ar putea lămuri în cazul unei obîrșii evreiești a lor: așa ceva nu se obișnuia în acele timpuri respectuoase de datină. Un Evreu botezat nu putea fi nici boier mic, iar fiul său n'ar fi ajuns boier mare. Rămîn decî zvonuri, întemeiate pe numele de Botezatu, și acele zvonuri, crezute cu ușurința cu care se cred la noi toate lucrurile urite, au îndemnat, pe lingă ifosul său boieresc, pe Alecsandri să-și caute morțiș un strămoș în nobilimea venețiană (familia Alessandri) și să-și puie pe portretul ce se află astăzi la Academie stema acelei familii.

De fapt Botezatu, Cozoni, Alecsandri, sînt familii băcăoane, românești sau romanisate. Botezații vin, aproape sigur, de la vre-un Ungur catolic, de cari sînt destui pe acolo, botezat. Prin aceste părți avea moșii și Iorgu Ghica, nepotul lui Grigore-Vodă Ghica al Moldovei, de la care Iorgu se trage familia Ghica-Comănești de astăzi. Era firesc ca el să sprijine boierinașii din aceste părți, precum era firesc ca familiile acestor boierinași să se încuscrească. Oamenii din Oena erau vechi negustori, și cumnatul lui Alecsandri, Antohie Sion, primise de zestre niște circiume ale Cozoneștilor (*Archiva* din Iași, II, p. 631). De-aici negoțul cu sare, făcut până la 1821, al bătrînului Mihail (?) Alecsandri (Botezatu?). Guvernul de *ciocoî* al lui Ioan Sandu Sturdza îl înalță și pe dinsul. Prin sameșia sa casieria Vistieriei el se ridică la boierii «cu caftan» și la cele mai mari boierii, la rosturile politice ale Reglementului Organic.

Atîta se poate ști astăzi despre tatăl poetului Alecsandri. Mulțămită familiei. vom putea spune mai multe poate cu alt prilej.

*

Nu putem vorbi despre biografia lui T. Cipariu de I. Rațiu, care nu ni s'a trimes. Multe alte cărți ce apar peste munți nu-și află drumul până la noi.

N. IORGA.

¹ Cum nu știe de Ion Cozoni. Comis în 1835 (Hurmuzaki, *Supl.* I, p. 279). *Cozonestii* erau de casa lui Iorgu Ghica, care certifică la 1833 că Costachi fiul Pitariului Dumitrachi e făcut la 1827 Mare-Păharnic (*An. parl.*, IV², p. 568). Cf. Sion, p. 170. — Și pe Răducanu Botezatu, Sion (p. 27) îl face Evreu!